

Datum
2017-03-21

Af 2017/0004 1915

Avsändares ref:
N2017/00222/HL

Näringsdepartementet

Remissyttrande. För Sveriges landsbygder, slutbetänkande av parlamentariska landsbygdskommittén, SOU 2017:1

Sammanfattning

Arbetsförmedlingen anser att Landsbygdskommittén fokuserar alltför starkt på förslag avseende högre utbildning. Det saknas i betänkandet förslag om utveckling av den regionala yrkesinriktade vuxenutbildningen, yrkeshögskolans närvaro samt samverkan mellan arbetsmarknads- och utbildningspolitik lokalt och regionalt för att säkerställa landsbygdens kompetensförsörjning. Myndigheten ser också behov av utbildningsinsatser och samverkan kring personer med kortare utbildningsbakgrund samt insatser för en effektivare validering, så att tillgänglig arbetskraft kan nyttjas mer effektivt.

Numera har även många landsbygdskommuner svår bostadsbrist. Bristen på bostäder är enligt Arbetsförmedlingens mening ett oroande hinder för fortsatt sysselsättningstillväxt i många landsbygdskommuner.

Arbetsförmedlingen avstyrker förslaget om ett moratorium av de kontorsnedläggningar som beslutades inom ramen för myndighetens förnyelsearbete, den s.k. Förnyelseresan. Myndighetens planerade anpassningar av kontorsorganisationen är i stort sett redan genomförd.

Arbetsförmedlingen har i nuläget inga planer om ytterligare nedläggningar utöver de redan beslutade. Den fortsatta utvecklingen av myndighetens förnyelsearbete kan dock leda till att det blir nödvändigt att i framtiden göra olika anpassningar av myndighetens tjänste- och serviceutbud.

Datum
2017-03-21

Allmänna kommentarer

Landsbygdskommitténs har enligt sina direktiv (Dir 2015:73) haft i uppdrag att föreslå en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd. I betänkandet lämnas 75 förslag som spänner över ett flertal politikområden. Arbetsförmedlingen ser att många förslag, i varierande grad, knyter an till myndighetens uppdrag. I remissyttrandet har Arbetsförmedlingen valt att kommentera de förslag som har tydligast anknytning till myndighetens uppdrag.

För att analysera och kommentera kommitténs förslag har Arbetsförmedlingen sett ett behov av att tolka vilka geografiska områden som utredningen avser med benämningen landsbygd. I betänkandet ges ingen tydligare vägledning om vilka geografiska områden som avses då landsbygdskommittén beskriver och analyserar landsbygdens villkor. Ofta används i betänkandet benämningen landsbygder. I kommitténs direktiv nämns Jordbruksverkets definition av landsbygd men det framgår inte om det är denna definition som kommittén utgått från i betänkandet. I detta remissvar har Arbetsförmedlingen i sina kommentarer om betänkandet valt att utgå från Jordbruksverkets definition och kommunindelning¹. Enligt definitionen är ungefär två tredjedelar av Sveriges kommuner landsbygdskommuner. Det finns 197 landsbygdskommuner där ungefär 35 procent av Sveriges befolkning bor.

Digital kommunikation

Landsbygdskommittén föreslår att regeringen beslutar om ett nytt mål som innebär att alla i hela landet ska ha tillgång till digital infrastruktur med överföringskapacitet med minst 100 Mbit/s senast år 2025.

Arbetsförmedlingen anser att det är positivt med ett ambitiöst mål för landsbygdens tillgång till digital infrastruktur. Ett sådant mål är viktigt för såväl landsbygdens näringsliv som för befolkningens tillgång till offentliga digitala tjänster och för Arbetsförmedlingens framtida erbjudanden och tjänster. En modern digital infrastruktur är också en viktig allmän förutsättning för att få folk att bo kvar och flytta till landsbygden.

Myndigheten ser dock risker med att i målet ange en viss överföringskapacitet. Teknikutveckling är svår att förutse och Arbetsförmedlingen förespråkar därför ett sifferlöst mål om landsbygdens tillgång till digital infrastruktur.

¹

<http://www.jordbruksverket.se/etjanster/etjanster/landsbygdsutveckling/alltomlandet/sahardefinierarvillandsbygd.4.362991bd13f31cadcc256b.html>

Datum
2017-03-21

Kompetensförsörjning

Arbetsförmedlingen anser att betänkandets fokusering på förslag avseende högre utbildning inte ger den helhetsbild som krävs för att utveckla kompetensförsörjningen på landsbygden. Då det råder stor brist på arbetskraft inom många yrken i landsbygdskommuner så bör förutsättningarna för alla att utbilda sig nära den tilltänkta arbetsmarknaden underlättas så långt det är möjligt.

I många landsbygdskommuner är kommuner och landsting de dominerande arbetsgivarna. Det framgår av Arbetsförmedlingens prognosintervjuer att kommuner och landsting upplever ökande svårigheter att rekrytera. Bristen på arbetskraft i kommuner och landsting är så utbredd att den påverkar arbetsgivarnas möjligheter att bygga ut sina verksamheter och ersätta pensionsavgångar²

Det saknas i betänkandet förslag om utveckling av den regionala yrkesinriktade vuxenutbildningen, yrkeshögskolans närvaro samt samverkan mellan arbetsmarknads- och utbildningspolitik lokalt och regionalt för att säkerställa landsbygdens kompetensförsörjning. Arbetsförmedlingen anser att det är väsentligt att olika aktörer samarbetar och deltar i processen när det gäller utbildningsplaneringen så att tillräckligt antal personer utbildas mot områden där behovet av arbetskraft är stort.

Vanligen krävs validerande insatser och kompletterande utbildningar för att nyanlända ska kunna komma ut på arbetsmarknaden. Myndigheten ser behov av utbildningsinsatser och samverkan kring personer med kortare utbildningsbakgrund samt insatser för en effektivare validering. Det finns dock i betänkandet få förslag vad gäller nyanlända och deras förutsättningar för att bli en resurs för utveckling av landsbygden.

Myndigheten delar kommitténs uppfattning om att resurstilldelningssystemet för de statliga lärosätena bättre behöver avspegla arbetsmarknadens behov. Arbetsförmedlingen är således positivt inställd till en översyn av systemet.

Myndigheten anser att den huvudsakliga problematiken, när det gäller det statliga ansvaret för landsbygdens kompetensförsörjning, ligger i ett minskat utbud av fristående kurser. Med färre fristående kurser minskar möjligheterna att använda den högre utbildningen vid omställning, komplettering och matchningsbehov på arbetsmarknaden. Det gör universitet och högskola i huvudsak mer riktad till unga vuxna. Fler fristående kurser kan i sig öka tillgängligheten på utbildning då dessa är enklare att organisera i distansform, webbaserat eller i annan form som tillgängliggör utbildningen.

² Arbetsförmedlingen, Budgetunderlag 2018-2020.

Datum
2017-03-21

Delar av förslagen rörande utbildningscentra är intressanta, exempelvis kopplingen till kompetensplattformarna. Regionala utbildningscentra kan öka incitamenten för exempelvis den nyanlända kompetensen att stanna kvar i landsbygderna. Regionala utbildningscentra, eller en regional samverkan mellan lokala lärcentra, är också ett sätt att bibehålla en yrkesinriktad kompetens som det inte finns underlag för i varje kommun enskilt. På lokal nivå kan det vara svårt att åstadkomma ett tillräckligt utbud av erforderliga utbildningar inom vissa yrken/yrkesområden och det kan i många fall behövas ett utvecklat och bredare samarbete mellan kommuner. Att utforma satsningarna inom kunskapslyftet så att de fungerar ihop med utbildnings-/lärcentra är därför ett förslag som myndigheten ser som en naturlig följd av en mer aktiv landsbygdspolitik.

Samtidigt ser Arbetsförmedlingen en risk för en negativ kvalitetspåverkan på den högre utbildningen om decentraliserade utbildningsplatser prioriteras på bekostnad av större campus. Kvaliteten i akademisk utbildning säkras främst genom dess närhet till en forskningsmiljö där den akademiska utvecklingen kan ske. Genom att frikoppla för stora delar av utbildningsplatserna från denna miljö försvåras överföringen av den nya kunskapen till studenterna. Kommittén argumenterar för att decentraliserad utbildning som följer campusupplägget kan nå bättre resultat än distansutbildning men underbygger detta bara med ett enskilt exempel. Arbetsförmedlingen anser att en ökad grad av distanslösningar skulle ge större positiv effekt än att styra platser till geografiskt bundna utbildningscentra.

Arbetsförmedlingen ser risker för oönskade marginaleffekter med förslaget att utreda möjligheterna att minska studieskulderna för de som bor och är yrkesaktiva i de 23 kommunerna med extra stora utmaningar. Myndigheten anser att insatser inom studiefinansieringssystemet i första hand bör prioritera åtgärder för att få fler med kort utbildning att fullfölja sin gymnasieutbildning, det kommande studiestartsstödet är ett positivt exempel på detta.

Samhällsplanering och bostadsbyggande

Landsbygdskommittén framhåller att bostadsförsörjningen har en mycket stor betydelse för att landsbygderna ska kunna utvecklas. I 240 av landets 290 kommuner råder brist på bostäder. Arbetsförmedlingen delar kommitténs bedömning. Bristen på bostäder är en oroande hämsko för fortsatt sysselsättningstillväxt i såväl stora som små kommuner.

Statens närvaro i landsbygderna

Arbetsförmedlingen ser i nuläget inget motiv för ett moratorium av den kontorsnedläggning som beslutades inom ramen för myndighetens

Datum
2017-03-21

förnyelsearbete, den s.k. Förnyelseresan. Myndighetens planerade anpassningar av kontorsorganisationen är i stort sett redan genomförd. I Norrland har inga kontor lagts ned förutom två obemannade s.k. distansservicekontor. Förändringarna har i huvudsak avsett kontor runt Mälardalen samt sydligaste delen av Sverige.

Landsbygdskommittén utgår i sina resonemang från att service till kunder i huvudsak ges vid fysiska möten i myndighetens lokaler. Detta synsätt är inte helt i linje med hur offentlig service till medborgare har utvecklats under senare tid. Den röda tråden i utveckling av offentliga tjänster är numera digitalisering³.

En bärande del i Arbetsförmedlingens Förnyelseresa är att anpassa myndigheten till de möjligheter som digitaliseringen medför. Härigenom skapas en modernare och mer effektiv verksamhet som bättre motsvarar kundernas behov och förväntningar. Det är viktigt att utvärdera myndighetens förnyelsearbete och Arbetsförmedlingen har initierat en omfattande analys och uppföljning av som löpande genomförs av Stockholms Universitet.

Det digitala mötet är geografiskt obundet och i hög grad även tidsmässigt obundet, och ställer inga krav på en given fysisk adress – varken för arbetsförmedlaren eller för kunden. Det öppnar upp för stora möjligheter att arbeta på ett nytt sätt som gör det möjligt att öka kundnyttan och samtidigt använda myndighetens resurser mer effektivt.

En del av Arbetsförmedlingens kundgrupper såväl bland arbetssökande som arbetsgivare har huvudsakligen behov av grundläggande förmedlingsservice, dvs. matchning och stöd i sin jobbsökar- respektive rekryteringsprocess. Denna förmedlingsservice kan idag erbjudas effektivt på distans genom digitala kanaler som platsbanken, video, chatt och telefonservice. Arbetsförmedlingens har idag en kundtjänst som är tillgänglig för arbetssökande och arbetsgivare kl.08-20 under vardagar samt kl.09-16 lördagar och söndagar. Våra kunder har således möjlighet till telefonkontakt med arbetsförmedlare under 74 timmar per vecka. Under de närmaste åren har myndigheten planer på att öppna ett halvduzin nya kundtjänstkontor. De planeras bli relativt stora och ha 80 – 100 medarbetare. Vi har också Språklinjen där våra kunder har möjlighet att få telefonservice på främmande språk av arbetsförmedlare utan att använda tolk.

Arbetsförmedlingen vill särskilt lyfta fram två betydande förväntade vinster med digitaliseringen:

³ Regeringen 2015-10-29, Godkännande och undertecknande av avsiktsförklaring mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting för en digital förnyelse av det offentliga Sverige, N 2015/07455

Datum
2017-03-21

- Digitaliseringen förväntas frigöra resurser för att höja kvaliteten och frigöra tid för de arbetssökande som behöver mer stöd genom fysiska möten.
- Digitaliseringen ger förutsättningar för ökad enhetlighet och rättssäkerhet. Myndighetens kunder på landsbygden ges service som är likvärdig med den service som ges till kunder i staden.

I Förnyelseresan ingår en anpassning av kontorsnätet. I anpassningarna av kontorsnätet ingår såväl nedläggningar som ökad lokalsamverkan med andra aktörer. I början av 2015 fattades ett inriktningsbeslut om nedläggning av 100 kontor av de 330 kontor som då fanns. Nedläggningarna genomförs succesivt genom interna beslut. Hittills har myndigheteten vid sju olika beslutstillfällen fattat beslut om nedläggningar av 74 kontor. En allmän utgångspunkt i dessa beslut har bl.a. varit att myndigheten ska ha närvaro inom cirka 1 timmes resväg från tidigare arbetsförmedling.

Anpassningarna av kontorsnätet är på väg att slutföras och i nuläget har verksamheten upphört för bokade och obokade kundbesök på 68 av de 74 kontor som omfattats av nedläggningsbesluten. Arbetsförmedlingen bedömer att de genomförda förändringarna inte haft några negativa konsekvenser för servicen till våra kunder. Nedläggningarna har på det stora hela gått hand i hand med utveckling av nya digitala tjänster och utbyggnad av kundtjänstservice.

Arbetsförmedlingen har i nuläget inga planer om ytterligare nedläggningar utöver dessa 74 kontor. Den fortsatta utvecklingen av myndighetens förnyelsearbete kan dock leda till att det blir nödvändigt att i framtiden göra olika former av anpassningar för myndighetens tjänste- och serviceutbud.

Arbetsförmedlingen tillstyrker förslaget att samlokalisera myndigheters lokala serviceverksamhet för att förstärka den nationella samordningen av statens arbete med regional utveckling. Utvärdering av myndighetens pilotprojekt Mötesplatser har visat att samverkan mellan de aktuella aktörerna (Arbetsförmedlingen, Skatteverket, Migrationsverket, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Sveriges Kommuner och Landsting) varit gynnsam. Aktörerna har effektiviserat sin verksamhet samt breddat sin aktörsövergripande kompetens och de nyanlända har fått samlad service som påskyndat etableringsprocessen. Arbetsförmedlingen anser att vid framtida samlokalisering av aktörer på lokal nivå bör erfarenheter från samverkansprojektet Mötesplatser tas till vara.

Landsbygdskommittén har föreslagit en utlokalisering av 10 000 statliga tjänster från Stockholm under en 5 till 7- årsperiod. Det framgår av betänkandet att antalet statliga jobb i Stockholm ökat med 10 000

Datum
2017-03-21

tjänster mellan åren 2008 och 2014 och med utgångspunkt från denna konstaterade ökning har kommittén föreslagit en utlokalisering av just 10 000 jobb. Det framgår dock inte av betänkandet i vilka delar av statsförvaltningen som ökningen skett.

Arbetsförmedlingen tar inte ställning till själva förslaget om utlokalisering. Myndigheten understryker dock att det är väsentligt att det i beredningen av varje omlokaliseringsbeslut görs en grundlig analys av förutsättningarna för respektive myndighets kompetensförsörjning.

Styrning och organisering av landsbygdspolitiken

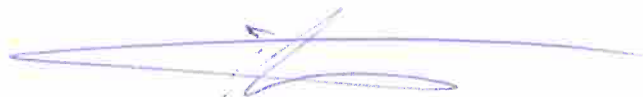
Utredningen föreslår att regeringen bör tydliggöra vissa myndigheters och statliga bolags landsbygdspolitiska ansvar genom förtydligande i myndighetsinstruktionen. Arbetsförmedlingen är en av de myndigheter som ingår i detta förslag. Det är Arbetsförmedlingens mening att en myndighetsinstruktion bör utgå från myndighetens uppdrag. Därför delar myndigheten inte kommitténs uppfattning om att det landsbygdspolitiska ansvaret bör anges i myndighetsinstruktionen.

Landsbygdskommittén föreslår att länsstyrelsernas roll inom landsbygdspolitiken stärks genom att det i varje län inrättas en strategisk och operativ samordningsfunktion benämnd landsbygdsdelegation.

Arbetsförmedlingen kan i betänkandet inte se underlag som uppenbart styrker att de föreslagna landsbygdsdelegationerna skulle effektivisera genomförandet av de landsbygdspolitiska målen. Arbetsförmedlingen menar att förslaget skulle göra det statliga ansvaret för landsbygdspolitiken otydligt. Det kan bli svårt att skilja ut vilka frågor som är länsstyrelsens ansvar respektive landsbygdsdelegationens ansvar. En annan invändning mot förslaget är länens variationer sinsemellan. I vissa län finns nästan uteslutande landsbygdskommuner, exempelvis Gävleborgs län. I andra län finns endast någon enstaka landsbygdskommun, exempelvis i Stockholms län. Arbetsförmedlingen har svårt att se hur inrättandet av landsbygdsdelegationer skulle kunna motiveras, både i län som nästan uteslutande består av landsbygdskommuner och i län som endast har någon enstaka landsbygdskommun.

Datum
2017-03-21

På Arbetsförmedlingens vägnar

Mikael Sjöberg

Generaldirektör

Arne Lund

Beslut i ärendet har fattats av generaldirektör Mikael Sjöberg. Ärendet har föredragits av kvalificerad handläggare Arne Lund. I den slutliga handläggningen har chefen för ledningsstaben Thomas Hagman deltagit.